

UNIVERSITETET I AGDER

LEGEMIDDELHÅNTERING

Retningslinjer
for
sykepleierstudenter og
vernepleierstudenter ved

Universitetet i Agder

Oppdatert 18.02.22
Institutt for helse- og
sykepleievitenskap

Innledning

Retningslinjene tar utgangspunkt i Forskrift om legemiddelhåndtering i virksomheter som yter helsehjelp 3. april 2008, nr.320, sist endret 01.01.2017 (Lovdata.no). Hensikten med retningslinjene er å sikre en god og forsvarlig opplæring og praksis for sykepleiestudenter og vernepleierstudenter i legemiddelhåndtering.

Retningslinjene gjelder i praksisstudier for sykepleiestudenter og vernepleierstudenter ved Universitetet i Agder (UIA) og gjøres kjent for studenter, lærere, ledere i utdanningen samt praksisfelt og veiledere i praksis.

Håndtering av legemidler

Legemiddelhåndtering utgjør en sentral del av den pasientrettede medisinske behandlingen. I sykepleierstudiet og vernepleierstudiet skal studenten få nødvendig opplæring og kompetanse i medikamenthåndtering.

Med legemiddelhåndtering menes:

Enhver legemiddelrelatert oppgave som utføres fra legemidlet er ordinert eller rekvirert til det er utdelt eller eventuelt kassert.

(Forskrift om legemiddelhåndtering i virksomheter som yter helsehjelp § 3 e)

I forskriften skiller en mellom:

- Istandgjøring av legemidler til den enkelte pasient.
- Utdeling av ferdig istandgjort legemiddel til pasient

I forhold til det første punktet kreves det at helsepersonell skal kunne lese og forstå legens ordinerings, klargjøre og eventuelt regne ut legemiddeldose og videre foreta kontroll og dokumentasjon. Det forventes at vedkommende har faglig kompetanse og erfaring om: legemiddelets virkning og virkemåte, holdbarhet og oppbevaring, ulike legemiddelformer, byttbare legemidler, interaksjoner, bivirkninger, medikamentregning, kunnskaper om dosering, aseptisk arbeidsteknikk ved tilsetning og kan dokumentere.

I forhold til det andre punktet forventes det at en kan:

Identifisere pasient, observere at pasienten inntar legemiddelet og dokumenterer at legemiddelet er tatt.

Virksomhetsleders ansvar:

Virksomhetsledere skal sørge for at helsepersonell med tilstrekkelig kompetanse utfører oppgaver innen legemiddelhåndtering på en forsvarlig måte. Helsepersonellens kompetanse må vurderes individuelt ut fra vedkommendes formelle og reelle kvalifikasjoner, oppgavens art og den oppfølging som gis.

Virksomhetsleder skal sørge for at studenter bare gis oppgaver i tråd med helsepersonelloven

§ 5 annet ledd.

Virksomhetsleder skal sørge for internkontroll herunder:

Gi skriftlig bestemmelser om hvem som kan håndtere legemidler og gjøre disse bestemmelsene kjent i virksomheten.

Etablere og oppdatere skriftlige prosedyrer for legemiddelhåndtering, herunder prosedyrer for evaluering og kontroll og vurdering av risikoforhold, samt sørge for at avvik rapporteres. Prosedyrene skal gjøres kjent i virksomheten. Sørge for at helsepersonell får nødvendig opplæring og kompetanseutvikling i legemiddelhåndtering.

Sørge for at det innhentes oversikt over innkjøpte legemidler i gruppe B, og at dette sammenholdes med faktisk bruk på avdelings- og enhetsnivå (Forskrift om legemiddelhåndtering i virksomheter som yter helsehjelp § 4).

Det understrekes at virksomhetsleders ansvar ikke fratar helsepersonellet sitt individuelle ansvar for forsvarlig yrkesutøvelse og det henvises til Lov om helsepersonell § 4:

Helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellens kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig.

Helsepersonell skal innrette seg etter sine faglige kvalifikasjoner, og skal innhente bistand eller henvide pasienter videre der dette er nødvendig og mulig. Dersom pasientens behov tilsier det, skal yrkesutøvelsen skje ved samarbeid og samhandling med annet kvalifisert personell.

Ved samarbeid med annet helsepersonell, skal legen og tannlegen ta beslutninger i henholdsvis medisinske og odontologiske spørsmål som gjelder undersøkelse og behandling av den enkelte pasient.

Departementet kan i forskrift bestemme at visse typer helsehjelp bare kan gis av personell med særskilte kvalifikasjoner

Sykepleier og vernepleiers ansvar:

Virksomhetsleder må sikre at helsepersonellet har og opprettholder nødvendig kvalifikasjoner i forhold til oppgavens art og den oppfølging som gis. Med kvalifikasjoner siktes det til formelle og reelle kvalifikasjoner, dvs. helsefaglig utdanning, tilleggsutdanning og eller erfaring. Dette innebærer en dynamisk kompetanse. Sykepleiere har gjennom sin utdanning spesielle kvalifikasjoner til å bistå operasjoner og kan overlates konkrete oppgaver som utføres på legens ansvar og under dennes oppsyn (Rundskriv IS- 7/2015 Legemiddelhåndteringsforskriften, revidert 08/2017)

Sykepleie - og vernepleierstudenters ansvar:

I helsepersonelloven § 3, punkt 3, fremkommer det at studenter defineres som helsepersonell, men at de bare skal gis oppgaver ut fra hensyn til opplæring (Helsepersonelloven § 5 annet ledd).

Bestemmelsen åpner for at studenter gis mulighet til å delta i rutinepregede aktiviteter. Studenter bør gis ekstra oppfølging. Oppfølging og veiledning i praktisk pasientvirksomhet ansees som et viktig bidrag i kvalitetssikring og kvalifikasjoner og dermed også en sikkerhet for pasienter.

Ved UiA forholder vi oss videre til Rundskriv IS-7/2015 Legemiddelhåndteringsforskriften s. 20-21 hvor det står «.. en student skal som hovedregel ikke gis selvstendig myndighet til å håndtere legemidler. Praktisk opplæring i legemiddelhåndtering skal foregå ved at autorisert helsepersonell, med kompetanse innen legemiddelhåndtering, er til stede og kontrollerer.»

Hvorvidt en student kan gis selvstendig oppgaver må vurderes ut fra den enkelte student og hvilken type oppgaver det er snakk om (hvilke pasienter, hvilke legemidler og administrasjonsmåter mv). På samme måte som for annet helsepersonell vil det være virksomhetsleder (evnt. faglig rådgiver som må vurdere hvilke oppgaver og på hvilken måte studenter kan delta i legemiddelhåndteringen (Rundskriv IS- 7/2015 Legemiddelhåndtering).

Undervisning og opplæring i legemiddelhåndtering i sykepleierutdanningen (UIA).

Undervisning og veiledning i medikamenthåndtering vil foregå både i teoretiske og praktiske studier gjennom alle tre studieårene.

1.studieår:

Teoretiske studier:

Generell farmakologi

Legemiddelhåndtering herunder lover, og forskrifter i legemiddelhåndteringen

Legemiddelregning inkluderer måleenheter og regnemetoder

Bruk av Felleskatalog

Omfatter blant annet følgende temaer:

Utvikling av legemidler

Håndtering av legemidler

Feil bruk av legemidler

Farmakodynamikk, Farmakokinetikk, Legemiddelinteraksjon, Legemiddelbivirkninger

Legemiddelbruk ved ulike lidelser

I

Ferdighetstrening:

Praktiske øvelser i

medikamentregning

Praktiske øvelser i bruk av

felleskatalog og administrering av legemidler.

Praktiske øvelser i s.c og i.m. injeksjoner (Studentene prøver på hverandre under veiledning av lærer)

Eksamen/Kvalitetssikring:

Det avlegges eksamen i legemiddelregning. Alle oppgaver må være riktig besvart for å få bestått. Eksamen må være bestått før studenten kan starte praksisstudier i 3. semester (2. praksisperiode) (UiA, studieplan for sykepleie, bachelorprogram).

Praktiske studier:

Studentene har en praksisperiode i bo- og omsorgssenter/sykehjem. Studenten kan administrere medikamenter under veiledning av helsepersonell med autorisasjon.

2.studieår:**Teoretiske studier:**

Det er ingen teoretisk undervisning i legemiddelhåndtering i 2. studieår.

Ferdighetstrening:

Perifer venekanyler (Studentene setter venekanyler på hverandre under veiledning av lærer).

Sentrale venetilganger

PICC-line

Infusjoner

Transfusjoner

Praktiske studier:

Studentene har to praksisperioder i 2. studieår. Studenten skal blant annet administrere medikamenter under veiledning av sykepleier.

3.studieår:**Teoretiske studier:**

Det er ingen teoretisk undervisning i legemiddelhåndtering i 3. studieår.

Praktiske studier:

Studentene har to praksisperioder i 3. studieår. Studenten skal blant annet administrere medikamenter under veiledning av sykepleier.

Undervisning og opplæring i legemiddelhåndtering i vernepleierutdanningen (UIA).

Undervisning og veiledning i medikamenthåndtering vil foregå både i teoretiske og praktiske studier gjennom alle tre studieårene.

1.studieår:**Teoretiske studier:**

Generell farmakologi

Legemiddelhåndtering herunder lover, og forskrifter i legemiddelhåndteringen

Legemiddelregning inkluderer måleenheter og regnemetoder

Bruk av Felleskatalog

Omfatter blant annet følgende temaer:

Utvikling av legemidler

Håndtering av legemidler
Feil bruk av legemidler
Farmakodynamikk, Farmakokinetikk, Legemiddelinteraksjon, Legemiddelbivirkninger
Legemiddelbruk ved ulike lidelser

Det avlegges test i medikamentregning. Alle oppgaver må være riktig besvart for å få bestått. Eksamen må være bestått før studenten kan starte praksisstudier i 3. semester (UiA, studieplan for vernepleiere, bachelorprogram).

Ferdighetstrening:

Praktiske øvelser i
medikamentregning Praktiske øvelser
i bruk av felleskatalog og
administrering av legemidler.
Praktiske øvelser i s.c og i.m. injeksjoner (Studentene prøver på hverandre under veiledning av lærer)

Eksamen/Kvalitetssikring:

Det avlegges en eksamen i 1. studieår hvor 50 % av oppgavene er i farmakologi, medikamenthåndtering og bruk av Felleskatalog.

2.studieår:

Teoretiske studier:

Det er ingen teoretisk undervisning i legemiddelhåndtering i 2. studieår.

Praktiske studier:

Studentene har en praksisperioder i 2. studieår (3. semester) i bo- og omsorgssenter/sykehjem/ hjemmesykepleie. Studenten kan administrere medikamenter under veiledning av helsepersonell med autorisasjon.

3.studieår:

Praktiske studier:

Studentene har en praksisperioder i 3. studieår:
Miljøarbeid og rehabilitering
Prosjektpraksis
Det kan bli aktuelt for studentene å administrere medikamenter i disse praksisperiodene.

Referanser:

Forskrift om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2008-04-03-320>

Helsedirektoratet, Rundskriv (IS - 9/2008): *Legemiddelhåndtering*
https://www.helsedirektoratet.no/produkter/_/attachment/inline/506142af-6a2f-407f-8f3d-

[b87d3adc3cd5:81191d21a0a9e3131cb80deff61f723499f3f65c/Legemiddelh%C3%A5ndteringsforskriften%20med%20kommentarer%20\(rev\)%20%E2%80%93%20Rundskriv.pdf](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64#KAPITTEL_4)

Helsepersonelloven (1999). *Lov om helsepersonell m.v.*(LOV-1999-07-02-64). Lovdata.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64#KAPITTEL_4